

mgr Barbara Klimek

Figura mostu w kulturowym obrazie Stambułu

Praca doktorska napisana pod kierunkiem
prof. dr hab. Aleksandry Kunce

Streszczenie

Celem niniejszej dysertacji było przedstawienie figury mostu, jako centralnego elementu budowania dyskursu dotyczącego Konstantynopola/Stambułu na przestrzeni wieków. Ze względu na położenie geograficzne oraz konteksty kulturowe i historyczne Stambuł jest i był postrzegany jako miejsce spotkania i łączenia, jak również przestrzeń, w odniesieniu do której określane są różnice i wytyczane granice. Most pojawia się tutaj jako kategoria nieunikniona i podstawowa, a równocześnie jako kategoria nadużywana. Most stanowi zarówno faktyczną budowlę, istotną w codzienności miasta, jak i metaforę miasta. Figura mostu jest dominującym pryzmatem, przez który patrzy się na Stambuł. Równocześnie często przestaje spełniać swoje funkcje – nadużywanie figury mostu przyczynia się do tworzenia i pogłębiania podziałów, zaostrzania granic, zamiast je niwelować. Stambuł, jako miejsce spotkania i podziału, łączenia i dzielenia pokazane jest na przykładach rozróżniania na Wschód/Zachód, Azję/Europę, islam/chrześcijaństwo.

Praca składa się z pięciu rozdziałów, w których po kolei omówione zostały poszczególne aspekty badanego zjawiska. W pierwszym rozdziale przedstawiony został most jako budowla inżynierska oraz dyskursywna figura, funkcjonująca w kontekście Konstantynopola/Stambułu (w wymiarze językowym, symbolicznym, historycznym). Figura mostu pokazana została w kontekście szerokiego obrazu kulturowego miasta i znaczeń przypisywanych mu na przestrzeni wieków i przeanalizowana w kontekście przestrzeni miasta, które równocześnie umożliwia kontakt i przyczynia się do budowania podziałów.

Rozdział drugi stanowi przedstawienie realnych mostów funkcjonujących w przestrzeni miejskiej Stambułu – zarówno tych łączących brzegi Cieśniny Bosforskiej, jak i zatoki Złoty Róg oraz innych połączeń umożliwiających komunikowanie się między poszczególnymi dzielnicami miasta. Mosty, kolejki, tunele i inne inwestycje infrastrukturalne zostały przedstawione również w kontekście dyskursu politycznego, budowania tożsamości

narodowej i państwowej przez władze oraz wewnętrznej sytuacji politycznej i międzynarodowej Turcji.

W trzecim rozdziale zostały poddane analizie teksty dotyczące Stambułu, w którym tematyzowane są poszczególne elementy związane z miastem, jego codziennością i szerszym sposobem jego postrzegania. Pokazane zostało jak tworzone są stambulskie opowieści i co je łączy, niezależnie od tego, jaki jest punkt odniesienia i zaplecze kulturowo-literackie autora, jak konstruowany i wykorzystywany jest mit miasta i w jaki sposób przekłada się on na codzienne życie jego mieszkańców.

Czwarty rozdział został skoncentrowany wokół dominującego na przestrzeni stuleci historii Turcji projektu modernizacyjnego i jego efektów – społecznych, kulturowych, infrastrukturalnych. Pokazano tu historię osmańskich/tureckich kolei żelaznych i dworców kolejowych, przez dziesięciolecia pełniących funkcję „wrót” między przestrzenią świata zachodniego i wschodniego. Przedstawiony wcześniej mit miasta osadzony zostaje w konkretnych kontekstach wydarzeń historycznych i historii fabularnych, których stał się przedmiotem.

Ostatni rozdział naświetla dysfunkcyjność figury mostu – analizie zostały tu poddane związane ze Stambułem historie, stanowiące dowód przewrotności postrzegania tego miasta jako przestrzeni spotkania i łączenia. Miasto-most pokazane zostało jako miejsce, które może powodować zawieszenie „pomiędzy”, może przyczyniać się do niemożności jednoznacznego określenia własnej tożsamości i przynależności.

W podsumowaniu, poza zebraniem wniosków stanowiących efekt analiz przeprowadzonych w kolejnych rozdziałach, figura mostu w kontekście kulturowego obrazu Stambułu pokazana zostaje również na szerszym tle współczesnej sytuacji wewnętrznej i międzynarodowej Turcji, jej kontaktów i związków z Europą, jak również zjawisk globalizacji i globalnego dyskursu.